

„Pramyšlenka“ a 8. únor 1925
O skutečnosti Anthroposofické společnosti

Richard Weinberg

*„Obec je říší Kristovou, jehož působícím, přítomným duchem je
Kristus, neboť tato říše má opravdovou přítomnost, ne pouze budoucí
Vznik obce je tím, co se vyskytuje jako vylívání Ducha svátého.“*

G. W. F. Hegel

Od té doby, kdy vznikl zde v českém překladu vycházející spis Herberta Witzenmanna, diskuze týkající se událostí souvisejících s 8. únorem 1925 ještě dramaticky zesílela. Spis Herberta Witzenmanna o „Pra myšlence“ se však těmito událostmi nestal v žádném ohledu méně aktuální. Vždyť větší vzdálení se od živého působení duchovního proudu, který má být základem společnosti, není myslitelný, než když se skutečnost Anthroposofické společnosti založené Rudolfem Steinerem postiže podle čistě formálních společenskoprávních úvah (které navíc nemají opodstatnění ani se zřetelem k platnému právu), když se skutečnost společnosti Vánočního sněmu hledá jinde, než v živém usilování lidí o duchu odpovídající poznání a spolupůsobení, a prohlašuje se místo toho, že skutečnost této společnosti má být dána v podobě formálního právního útvaru existujícího nezávisle od působení lidí. Není myslitelný drastičtější projev operacionalistického a intelektualistického vědomí, před jehož kontrastujícím pozadím význam spisu Herberta Witzenmanna dostává o to zřetelněji vynikající obrys, než když na základě v tomto duchu vyvinutých myšlenkových konstrukcí ti, jejichž hlavní zodpovědností by mělo být střežit proud spirituální substance jako základ společnosti jejich vedení svěřené, prohlašují konstruovaný formálně-právní útvar za pravou Anthroposofickou společnost a oproti tomu společenství založené na nejvnitřnějším přesvědčení těch, kteří v duchu Vánočního sněmu usilují, za pouze „pocitované“ členství ve společnosti Rudolfa Steinera. Nelze myslit dokonalejší odvrácení se od převzaté úlohy, ani větší sebezbovování se svéprávnosti, než na základě takového posuzování chtít Anthroposofickou společnost nahradit společností založenou na dogmatu čistě formálně-právního útvaru jako pravé Anthroposofické společnosti.

Jistěže představenstvo stálo před ohromným, neustále narůstajícím - ovšem do značné míry jím samým přivolaným - potenciálem popíračů Vysoké školy a pokračování Vánočního sněmu. Stálo naproti neustále vehementněji vystupujícím skupinám a jednotlivcům, kteří by chtěli redukovat Anthroposofickou společnost na byrokraticky spravovaný spolek, v jehož rámci se mají vedle sebe rozvíjet naprosto rovnoprávně jakékoli iniciativy, má představenstvo být redukováno na služku v podobě administrátora, který je k dispozici všem. V jehož rámci Goetheanum jako centrum společnosti nemá být Vysoká škola, ale správní centrum, má

spiritualita být záležitostí libovolnosti uvnitř ostatně čistě byrokraticky organizované společnosti.

Způsobem, jak představenstvo v této situaci jedná, demonstruje však svou bezmocnost a nesměrnou vzdálenost od pronikavosti duchovního proudu vycházejícího od Vánočního sněmu v největší představitelné míře. Místo aby dalo odpověď tvořivou individualizací jedinečným duchovně naleznutelného praoobrazu, chce dát odpověď formálně-juristickou akrobatikou stvořeným útvarem, tedy něčím, v čem právě Vánoční sněm nikdy ani základ nemít, ani skutečností být nemůže. Vždyť Vánoční sněm a jeho uskutečnění jsou neslučitelné s jakýmkoli byrokratizmem a dogmatizmem. Zapomnělo se totiž na to nejpodstatnější Vánoční sněm není něčím hotovým, a to nejen ohledně jeho nedokonalého dosavadního uskutečnění, nýbrž ve své nejvnitřnější podstatu „Základní kámen“ Rudolf Steiner svěřil srdcím členů, jen lidmi může být realitou, ovšem jedinečnou, která musí a může být v neustálém usilování stále obnovována.

Pojednání se k tomuto dole ještě jednou vrátí. Zprvu však budiž podán stručný přehled o tom, co se 8. února 1925 událo, jelikož v souvislosti se současným děním toto datum hraje významnou roli. Ohledně 8. února 1925 vyšla různá pojednání, která se zabývají dvěma hlavními otázkami.²⁾ První se týče otázky poměru mezi „Všeobecnou anthroposofickou společností“ zaregistrovanou pod tímto názvem ve švýcarském obchodním rejstříku a „Anthroposofickou společností založenou Rudolfem Steinerem na Vánočním sněmu na přelomu let 1923/24. V obchodním rejstříku totiž „Všeobecná anthroposofická společnost“ byla zaregistrovaná 8. února 1925 přejmenováním a přeměnou dotud tam zaregistrovaného spolku „Verein des Goetheanum“ („Spolek Goetheana“, předtím nazývaného „Johannesbau-Verein“). Při tomto přejmenování dostal tento spolek nové stanovy a zároveň nové představenstvo, jehož členové byli identičtí s členy představenstva Anthroposofické společnosti založené na Vánočním sněmu na přelomu let 1923/24, nebyla tam však formálně zaregistrovaná jako nová společnost založená na přelomu let 1923/24, rovněž neexistovalo žádné předcházející rozhodnutí valného shromáždění Anthroposofické společnosti o splnutí se spolkem „Verein des Goetheanum“. Nicméně toto přejmenování spolku „Verein des Goetheanum“ bylo členy představenstva - jak představenstva Anthroposofické společnosti, tak představenstva spolku „Verein des Goetheanum“ - chápáno jako faktické zaregistrování Anthroposofické společnosti do obchodního rejstříku a bylo tak i chápáno ostatními členy společnosti.

Přípravy pro zaregistrování v obchodním rejstříku zahájil Rudolf Steiner již začátkem roku 1924. Pro Anthroposofickou společnost založenou na Vánočním sněmu jako takovou důvod pro zaregistrování v obchodním rejstříku neexistoval, jelikož nebyla zaměřená na hospodářskou činnost. Rudolf Steiner však zamýšlel do proudu působení vycházejícího z Vánočního sněmu začlenit určité anthroposofické instituce, v které nezávisle již působily před Vánočním sněmem, a které buď byly hospodářsky zaměřené, anebo pro jejichž činnost bylo zaregistrování do obchodního rejstříku výhodné (tak to bylo ohledně spolku „Verein des Goetheanum“, jenž vlastnil a spravoval nemovitosti Goetheana a finanční prostředky pro výstavbu druhého Goetheana). Měly být včleněny takovým způsobem, že při uchování své autonomie měl za ně centrální odpovědnost vůči vnějšímu světu nést Rudolf Steiner samotný jako první předseda Všeobecné anthroposofické společnosti. Rudolf Steiner původně chtěl nechat zaregistrovat pod jménem „Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft“ (Všeobecná anthroposofická společnost) Anthroposofickou společnost založenou na Vánočním sněmu

jako takovou, při čemž v ní měla vzniknout různá oddělení ve výše naznačeném smyslu. Tento první pokus se však nezdařil, jelikož úřední zástupce byl toho názoru, že stanovy společnosti schválené na Vánočním sněmu (později nazývané „Zásady“ 3 4)) nesplňovaly požadavky pro zapsání do obchodního rejstříku. Z toho důvodu

3) Vedle Anthroposofické společnosti jako takové se jednalo o spolek Goetheana, nakladatelství „Philosophisch-anthroposophischer Verlag“ a nemocnici Ita Wegmannové v Arlesheimu.

4) Srovnej Herbert Witzemann, „Veřejnost a niternost. Zásady Všeobecné anthroposofické společnosti“, Vodňany 2003.

došlo k druhému pokusu, kde měla být pod jménem „Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft“ zaregistrována střešní organizace jako úplně nový spolek s pozměněnými stanovami. Anthroposofická společnost založená na Vánočním sněmu jako taková měla uvnitř této tvořit jednu z několika samostatných autonomních oddělení ve výše naznačeném smyslu. Členové představenstva této střešní organizace měli být identičtí s představenstvem Anthroposofické společnosti založené na Vánočním sněmu 1923/24, neměli v něm však figurovat v této funkci. Také jejími členy neměli být všichni členové Anthroposofické společnosti, ale jen malý počet osobností jmenovaných představenstvem. Tento druhý pokus se nezdařil, protože úřední zástupce zastupoval názor, že by při včlenění spolku „Verein des Goetheanum“ do nově založené společnosti bylo zapotřebí zaplatit vysoké převodní poplatky. Proto došlo k třetímu pokusu. Při tom pak nebyl zaregistrován v obchodním rejstříku nový spolek, nýbrž na návrh úředního zástupce byl spolek „Verein des Goetheanum“ přejmenován v „Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft“ (Všeobecná anthroposofická společnost). Rudolf Steiner, jenž kvůli svému onemocnění v té době již uléhal a jednání musel delegovat na Günthera Wachsmutha, jenž s ním při tom však udržoval pravidelný styk, se k tomuto řešení podrobněji nevyjádřil, dal však najevo, že s ním nebyl spokojen, výslovně ho však akceptoval jako nutné provizorium, které se bude muset postupně korigovat. On sám však kvůli svému onemocnění a úmrtí 30. března 1925 v tomto směru už nic podniknout nemohl. Výše popsany záměr, který Rudolf Steiner v souvislosti se zaregistrováním sledoval, lze však z jeho výroků jasně poznat. Z naznačeného jasně vyplývá, že v souvislosti se zaregistrováním společnosti v obchodním rejstříku ani Rudolf Steiner, ani ostatní členové představenstva žádným způsobem nezamýšleli změnu podstaty Anthroposofické společnosti založené na Vánočním sněmu. Proto také Rudolf Steiner byl zvláště nespokojen, že nemohly být v obchodním rejstříku zapsány stanovy schválené na Vánočním sněmu v nezměněné podobě. Zdůraznil však, že pro členy společnosti zůstanou nadále základnou právě tyto stanovy. 8. února 1925 provedené přejmenování a přeměna spolku „Verein des Goetheanum“ ve „Všeobecnou anthroposofickou společnost“ bylo, jak už bylo výše uvedeno, ostatními členy představenstva chápáno jako faktické zaregistrování na Vánočním sněmu založené společnosti. Tento postoj byl členy představenstva a v podstatě vůbec členy společnosti od té doby vždy zastupován. Rudolf Steiner sám se k této otázce, která až do jeho úmrtí takto nebyla kladena, výslovně nijak nevyjádřil. Toto dostupné doklady a důvěryhodná podání, která Boegner podrobně uvádí, ukazují. Uvedený výrok Rudolfa Steinera, že Zásady zůstanou platné, však jasně ukazuje, že také on sdílel postoj ostatních členů představenstva. Neexistoval by přece žádný důvod zdůrazňovat, že Zásady nadále mají platit, kdyby od nich ve svém znění se lišící stanovy zapsané v obchodním rejstříku byly stanovy jiné společnosti. Také přejmenování na Vánoční sněm 1923/24 daných stanov v „Zásady“ svědčí o tomto

postoji. Rudolf Steiner totiž toto přejmenování navrhl proto, že by jinak těmito stanovami a stanovami zapsanými v obchodním rejstříku existovaly vedle sebe dvě věci se stejným názvem. Nikomu ale nebude vadit, jsou-li dvě rozličné stanovy stanovou dvou rozličných společností. Rušit to může jedině, má-li jedna společnost dvě rozličné stanovové působení, kterým tehdy zaregistrování společnosti bylo provedeno, však řada lidí posuzuje tak, že se prý členové společnosti mýlili (nebo že dokonce byli klamáni), když se domnívali, že do obchodního rejstříku byla zapsána jejich společnost založená na Vánočním sněmu, zatímco se vpravdě, aniž si to uvědomili, stali členy jen přeměněného a přejmenovaného jiného spolku, který tedy nemohl nárokovat pocházení ze zakládajícího děje Vánočního shromáždění. Mezi těmi, kteří tento názor zastupují, existují různé teorie ohledně toho, co se se společností i Vánočního sněmu po tomto okamžiku stalo. Zde stačí zabývat se jíti dvěma z těchto teorií.

Jedna teorie říká, že tím, že se členové stali členy jiné společnosti, společnost Vánočního sněmu zanikla. K těm, kteří zastupují tento názor nepatří jen takoví lidé, kteří při tom vycházejí z konstatování výše uveřejněného prvního rozporu, který vidí ve formálních nedostatecích, ke kterým při zaregistrování došlo, patří k nim také lidé, kteří při tom vycházejí z druhého rozporu, který bývá v souvislosti s 8. únorem 1925 konstatován. Tento druhý rozpor, který má být nyní stručně charakterizován, se týče otázky, do jaké míry byly či nebyly záměry Rudolfa Steinera ohledně uspořádání (mluví se o „konstituci“), které v souvislosti se zaregistrováním a zřízením uvedené střešní organizace s různými odděleními zamýšlel, správně pochopeny a uskutečněny. Tato otázka bývá při tom kladena v tom smyslu, že tato konstituce měla být „uskutečněním“ společnosti Vánočního sněmu, a že ta tedy kvůli nedokončení těchto záměrů se neuskutečnila. Tento názor odůvodňuje Sebastian Boegner také s poukazem na výrok Rudolfa Steinera, že jejím nově založením na Vánočním sněmu Anthroposofická společnost měla dostat ten tvar, jak ho anthroposofické hnutí ke své péči potřebuje. Tento výrok Rudolfa Steinera, který se výslovně vztahuje na Vánoční sněm, který se už konal, je však nutno chápat se zřetelem ke stanovám (později nazývaným Zásady) daným společnosti na tomto sněmu. Těmito dostala Anthroposofická společnost takovou formu, jak ji Anthroposofické hnutí potřebuje, neboť nejdokonalejším způsobem odpovídají tomu, že skutečností Anthroposofické společnosti vůbec nemůže být jakýkoli instituční útvar jako takový, nýbrž jedině živé společenské usilování a spolupůsobení lidí vzhlížejících k živému obrazení danému Rudolfem Steinerem. Proto Rudolf Steiner zdůraznil, že Zásady“ dané společnosti na Vánočním sněmu nejsou žádná „pravidla“, nýbrž popisem toho, co z poznání jednajících svobodných lidí konají. Na rozhodující otázku, která s tím souvisí, poukázal Rudolf Steiner když řekl, že kdyby Anthroposofická společnost byla postavila budovu (ioetheana ve stylu pocházejícím z dřívějších kulturních období, byla by se tím projevila jako sekta. Moderní duchovní společenství, ve kterém lidé spolupůsobí na základě samostatného poznání, se projevuje ve formách, které jsou přímým výrazem jak od subjektivních, tak od dogmaticky předdaných nátlaků osvobozené individuálně-společné utvářecí schopnosti. Základem společnosti proto není žádný strnulý vzorec pro uskutečňování nějakého programu, žádná institucionalizovaná konstituce, nýbrž na základě meditativní proměny vědomí, ke které nás chce vést, se otevírajícím zdrojem tvořivého spolupůsobení svobodných lidí. Na dokonalý popis tohoto jen stále nově plnitelného úkolu v Zásadách poukázal Herbert Wittenmann svým spisem jim věnovaným. Rudolfem Steinerem oslovený soulad mezi formou, kterou společnost na Vánočním sněmu dostala, a anthroposofickým hnutím, je ten soulad, který je vyjádřen vnitřní identitou „Zásad“ a meditativních manier „Základního kamene“ daných Rudolfem Steinerem zároveň s nimi. V tomto duchu je také nutno rozlišovat

mezi „vnitřním souladem“, ke kterému Rudolf Steiner všechny aktivní členy upomínal, a dogmatickým lpěním na pokynech daných ve specifické situaci.

Věnujme se nyní druhé z verzí o osudu společnosti Vánočního sněmu po 8. únoru 1925, vycházejících z předpokladu, že se členové společnosti Vánočního sněmu 8. února 1925 stali členy naprosto jiné společnosti. Tato další verze byla v roce 2002 do diskuze přinesena právním znaleckým posudkem, který pochází od právníků Prof. Dr. Andreas Furrer a Dr. Jürgen Erdmenger a byl zveřejněn ve zpravodaji Anthroposofické společnosti č. 18 ze dne 28. dubna 2002. Na tento posudek se od té doby svorně odvolávají členové současného vedení a jeho obsah - navzdory ve společnosti dosud nevídanému odporu vycházejícího z nejrůznějších směrů - vytrvale opakují " Základní výpověď tohoto posudku je, že společnost Vánočního sněmu po 8. únoru 1925 nezanikla, nýbrž že zůstala zachována v podobě právního spolkového útvaru bez aktivního spolkového života vedle Všeobecné anthroposofické společnosti, která od té doby právně vyšla povala jako pokračování společnosti Vánočního sněmu. Scestnost této teorie lze lehce poznat. Neboť kdo tvrdí, že společnost založená na Vánočním sněmu 1923/24 zanikla či přestala působit, když od 9. února 1925 vystupovala ve formálním oděvu přejmenovaného spolku Goetheana, ten staví čisté formální kritéria nad živou skutečností působení a myšlení konkrétního společenství lidí. Při tom posudek Furrer/Erdmenger a jeho zastánci právně vedle působící společnosti přeli vávající útvar identifikují jednou jako formální spolkový útvar, jindy zase - jako kdyby to bylo to stejné - jako právní článek sociálního organismu ve smyslu naprosto scestně chápané idee trojčlennosti.

Ličené myšlenkové konstrukce jsou typickými (byť zvláště dobrodružnými) výrobky onoho abstraktního pojetí trojčlennosti sociálního organismu, které už dlouho vyvíjí své neblahé působení uvnitř Anthroposofické společnosti. Sociální organismus je ale vždy celý, čla nek sociálního organismu (ať právní či duchovní či hospodářský), který by existoval odděleně od jeho celku, neexistuje. Všechny tři jeho články vždy působí ve vzájemném prolínání se. A sociální organismus je navíc vždy tam, kde spolu žijí a působí lidé. Kde ti nejsou, tam také není žádný sociální organismus a také žádný z jeho článků. (Je to vždy člověk, který například kupuje chléb, při tom vstupuje do vztahu k jiné osobě, a konečně ve vědomí lidské důstojnosti poděkuje.)¹⁰ Útvar, jenž podle posudku Furrer/Erdmenger právně měl po dobu 78 let existovat vedle Anthroposofické společnosti, je v tomto posudku charakterizován na různých místech jako právní článek (ve smyslu trojčlenného sociálního organismu), na jiných místech zase jako právní spolkový útvar (jako kdyby právní článek ve smyslu trojčlennosti a formálně-právní spolkový útvar bylo to stejné). Jistěže čisté formálně-právní spolkový útvar za určitých podmínek může nezávisle na působících lidech v právním smyslu existovat. A sice (jak v posudku Furrer/Erdmenger je znázorněno) například v případě, že se v určitém spolku neodehrává žádný reálný spolkový život, avšak jeho zánik nebyl platným způsobem formálně konstatován. Z tohoto předpokladu posudek Furrer/Erdmenger a představenstvo ohledně společnosti Vánočního sněmu vycházejí. U společnosti Vánočního sněmu v souvislosti s 8. únorem 1925 tento

10) Abstraktní chápání idee trojčlennosti, jak se projevuje v uvedeném názoru, souvisí s neschopností rozlišovat mezi formálním právem a živou oblastí, která je dána vždy tím, že lidé vstupují do vzájemných vztahů. Trojčlennosti lze rozumět jen jakémukoli schematizování (a z něho odvozeného konstruování) se zřikajícím myšlením v živých pojmech, kterým se ukážou jednotlivé jevy sociálního života jako metamorfózy je

diferencovaně utvářejícího společného praobrazu. Tomuto pohledu se pak ovšem také stane zjevné, že pronikavostí idee získává ve společenství založené na jejím základě nejen duchovní oblast, ale i právní a hospodářská svůj ráz i svůj obsah. Toto blíže popsat musí zůstat vyhrazeno zvláštnímu pojednání.

předpoklad však vůbec není dán. Vždyť tento spolek byl na Vánočním sněmu založen jako sdružení lidí, jež má spočívat čistě a výlučně na tom, co žije konkrétně v a mezi lidmi. Toto sdružení lidí, představující nikoli jen právně formální, ale (také v právním smyslu) konkrétní spolkový útvar, se také po 8. únoru vždy za tuto společnost považovalo a v rámci útvaru vzniklého 8. února 1925 provedeným sjednocením vždy jako tato vystupovalo. Na této skutečnosti jakékoli formální nedostatky v souvislosti s formou zaregistrování, ale také nedostatky ohledně jednotlivých uspořádání vůbec nic nemění.^{11 12 13}) Formálním včleněním či splynutím s přejmenovaným spolkem Goetheana nebyly ani její členové, ani její vedení, ani její Zásady nijak ovlivněny. Neporušená identita společnosti je dána o to víc tím, že na generálních shromážděních, která se pravidelně konala, vždy bylo neomezené právo členů podávat návrhy, stanovené stanovami danými Rudolfem Steinerem na Vánočním sněmu, naprosto respektováno.¹⁴) (Teprve od roku 1972 vedení společnosti (proti výslovnému odporu ze strany jen jednoho člena představenstva, totiž Herberta Witzemanna, který však neměl možnost tomu bránit) systematicky (a málo vybíravými metodami) vylučovalo nevyhovující návrhy. Dlouholetá praxe, která zlehčuje význam tohoto práva ohledně základní úlohy valných shromáždění jako orgánu pro vytváření společného vědomí uvnitř svobodné společnosti, získala ve stanovách „zakti-

11) Srovnej posudek, který byl zhotoven Prof. Dr. jur. Hans Michael Riemer a zveřejněn v Nachrichtenblatt, č. 14/2000, jehož obsah je podán dole.

12) Proto generální shromáždění, která Všeobecná anthroposofická společnost pravidelně konala, vždy byla (oproti jednomu z dalších základních argumentů posudku Furrer/Erdmenger), i v právně reálném, ne pouze ve formálním smyslu, generálními shromážděními společnosti Vánočního sněmu, vždy explicitně jako tato se chápající a deklarující.

13) Spolek „Verein des Goetheanum“ po 8. únoru 1925 vykonával svou funkci jako oddělení Anthroposofické společnosti s názvem „Administration des Goetheanumbaues“ (Správa stavby Goetheana).

14) Podrobné líčení významu generálních shromáždění podává Herbert Witzemann ve svém spisu „Gestalten oder Verwalten“ („Utvářet nebo spravovat“), Dornach 1986. Srovnej také Herbert Witzemann, „Veřejnost a niternost“, Vodňany 2003.

vované“ společnosti schválených na jejím zmíněném mimořádním shromáždění koncem roku 2002 závažným způsobem zdokonaleny.

Takové cynické pohrdání tím, co žije v lidech jako jejich nejvnitřnější přesvědčení a čemuž věnují svůj život, jak se nyní s pseudoodborným gestem vyjadřuje v počínání výše líčeném, ani platné právo nezná. Oproti kroucenými konstrukcemi čpícímu posudku Furrer/Erdmengeri i posudek, který Prof. Dr. jur. Hans Michael Riemer, docent práva soukromého na universitě v Curychu, zhotovil 9. března 2000 (Nachrichtenblatt č. 14/2000) příjemně vyniká už svým pouhým lucidním stylem. Riemer píše: „... Zájmy všech účastných (členů atd.) a také dalších, kteří se spolkem vstupují do právních vztahů, vyžadují, aby spolek který po určitou

dobu jako takový vystupoval, zůstal i přes formální nedostatky při založení uznán jako způsobilý k právům a povinnostem ... Zvláště pozoruhodné se zřetelem k danému případu při tom je, že Vrchní soud nechává právní jistotu být účinnou již po krátké době V případě BGE 100 III 23 již po jednom roce („Odvolávající se přece jen už vystupovala v právním životě přes jeden rok jako spolek), v případě BGE 108 II 11 již po dvou letech („dnes, po tom, co po dobu dvou let vykonával stanovám odpovídající činnost, jeho existence n.i každý případ už může být stěží popřena“).

3.

Ohledně daného případu to znamená, že spolek, se kterým po dobu 75 let (= 1/4 století!) ani účastníci nezacházeli jako se samostatným, vlastním spolkem, který také navenek nevystupoval jako takový, právně také už nemůže a nesmí být považován za samostatný, vlastní spolek.

4.

Při tom by bylo možné zastupovat názor, že společnost Vánočního sněmu byla líčeným zacházením s ní (a svým vystupováním) konkludentně odstraněna a Všeobecnou anthroposofickou společností vlastně nahrazena. Podle mého úsudku je však kvůli vývoji poměrů více nasnadě a také více věci odpovídající mluvit o „konkludentní fúzi s Všeobecnou anthroposofickou společností, to znamená vycházet

64

/ toho, že Všeobecná anthroposofická společnost do sebe společnost Vánočního sněmu, a zvláště také její nehmotný, duchovní obsah, pojala a od té doby je - ve smyslu jejího pokračování - jejím právním nositelem. Tyto myšlenky nevylučují, že to, co Všeobecná anthroposofická společnost do sebe ze společnosti Vánočního sněmu pojala, se v té první stalo dominujícím myšlenkovým obsahem.“

Tato slova renomovaného právního znalce jasně potvrzují, že názor, že společnost Vánočního sněmu svým splynutím s přejmenovaným spolkem „Verein des Goetheanum“ přestala působit, postrádá veškeré opodstatnění. Jeho slova ukazují, že mnozí, kteří se považují za následníky Rudolfa Steinera mu jsou vpravdě nesmírně víc vzdáleni, než běžné právo. V případě Anthroposofické společnosti ovšem to, na co Riemer poukazuje, platí s ještě zvýšeným významem, jelikož v ní (což stejným způsobem u spolků běžného druhu, např. u takových, jejichž cílem je spravování vědomostí a informací anebo provozování festivalového střediska, neplatí) vše může být založeno jedině na tom, co konkrétně žije v a mezi lidmi svobodně se sdružujících v duchu praobrazných úloh. Vše „programatické“ a byrokratické Rudolf Steiner oproti tomu výslovně a se vši rozhodností odmítal.

Pro posouzení současně vedením společnosti sledovaného počínání je nutno získat jasno ohledně Herbertem Witzemannem líčenému poměru mezi praobrazem společnosti daným Rudolfem Steinerem na Vánočním sněmu a Rudolfem Steinerem na tomto sněmu zahájeném utváření jeho vzorového uskutečnění.

Praobraz Vánočního sněmu je, protože náleží duchovnímu světu, jako každý praobraz, něco v sobě samém uceleného, je však, jako každý praobraz, schopen neomezeně rozmanitých metamorfóзовě-zákonitých individualizací. Přesně tak ale, jak z praobrazu růže mohou vzniknout nesčetné rozličné růže, žluté, červené atd., ale žádný kartáček na zuby, tak také

individualizací praobrazu Vánočního sněmu nemohou být žádné fantomy či nezávisle existující právní tělesa. Neboť k nejzákladnější podstatě tohoto praobrazu Vánočního sněmu patří to, že společ-

nost v jejím smyslu je čistě založená na tom, co reálně žije v a nit / i lidmi, kteří v duchu tohoto praobrazu společně usilují. Se vším dm i zem na toto poukázal Rudolf Steiner během Vánočního sněmu opaku váním poukazem na to, že „základní kámen“ společnosti byl vložen do srdcí členů. Jen v tomto pohledu toto slovo dostává smysl, bylo by jinak jen okázalým gestem či sentimentalitou anebo povážlivým oslovováním sklonu k pověře. Toto slovo Rudolfa Steinera je - pro jeho sociálně-pedagogickou metodu charakteristickým - obrazným poukazem na to, že skutečností Anthroposofická společnost může být jedině společným usilováním v naprosté svobodě k praobrazné úloze vzhlízejících lidí.

Že se při tom nejedná o předávání „programu“ se stane zřetelné když si uvědomíme, že jen lidé mohou být nositeli té živé duchovní substance, která měla pronikat společnost. Jen v lidech může přírodní nutnost být proměněna ve svobodu. Jen svou vlastní myslící činností může člověk duchovní část skutečnosti připojit ke smyslu zproštěnému vjev triovému světu, kterou mu zprostředkovává jeho organizace bez jeho přičinění. Žádné sebedokonalejší zařízení, a už vůbec ne nějaký fantom či formálně-právní spolkový útvar existující nezávisle od působících lidí, ho nemůže zásobovat duchem. Jedině však na základě své prodli kující účasti na v jeho poznání vznikající skutečnosti může člověk jednat svobodně. A jen na základě toho je člověk schopen opravdového společenství, neboť teprve tím, že nepodléhá ani subjektivním ani dogmatickým nátlakům, je schopen rozumět druhému člověku. V tomto smyslu je bratrské společenství na základě opravdového poznání duchovního světa skutečností společnosti Vánočního sněmu. I tato skutečnost proto může být dána jedině v a skrz lidi, ovšemže jen jako stálou obnovu potřebující, nikdy nedokončená úloha, ne však jako vlastnitelná a spravovatelná právní či na své objevení čekající zapomenutý fantomový útvar. Může se stát skutečností jedině meditativní proměnou vědomí, ke které nás Rudolf Steiner chce vést každým z jeho slov a kterou získáme ne jen verbálně deklarované, ale reálně vědomí o skutečnosti jako něčeho, co není hotové, a proto také nijak vlastnitelné. Tuto meditativní proměnu vědomí Rudolf Steiner líčil praobrazným způsobem ve své základní knize „Filosofie svobody“. Tomuto proměněnému vědomí, které si uvědomí, jak skutečnost vzniká v lidském poznání a jak přitom vzniká člověk ze skutečnosti, se stane Vánoční sněm praobrazem, ke kterému vede meditativní uvědomění si bytostní výměny, ke které dochází v poznání a v lidském setkání. Komu se tento praobraz cvičením duševního pozorování stal opravdovou skutečností, pro toho Vánoční sněm přestane být něčím pouze tradovaným, stane se mu něčím, co má předpoklady v jeho vlastní bytosti. Pro toho skutečnost společnosti pak přestane být něčím, co křečovitě chce někde nalézt jako něco hotového, stane se mu něčím, o čem ví, že se stane skutečností všude tam, kde svobodní lidé v jeho duchu, střízlivě bráníce všemu jemu nepřiměřenému, společně usilují. V zářícím světle, které pramýšlenka v jeho poznávajícím vědomí šíří, se mu zároveň stane zjevné, že prý v podobě čistě právního formálního útvaru či fantomu existující skutečná Anthroposofická společnost je dřevěné železo.

Ohledně záměru vedením společnosti sledovanému, založit společnost na základě předdaného hotového formálně-právního útvaru, budiž ještě připomenuto jedno slovo Rudolfa Steinera týkající se významu stylu, ve kterém se duchovní společenství prezentuje. Herbert Wizenmann se k tomuto slovu vyjádřil takto („Veřejnost a niternost“, str. 16): „O významu

této jednoty (vnějšího a vnitřního. - V naší souvislosti to tedy znamená jednoty formy společnosti a duchovního základu společnosti, žijícího v a mezi lidmi, pozn.) mluvil Rudolf Steiner také v souvislosti s novým způsobem utváření uměleckých forem, ze kterého vznikla stavba Goetheana. Kdyby se bylo postavilo Goetheanum ve stylových formách, jak odpovídaly uměleckým tvůrčím silám dřívějších epoch, tak by se tím byla Anthroposofická společnost podle slov Rudolfa Steinera projevila jako sekta. Jen společenství, které vyvíjí výrazové formy svého vnějšího zjevu ze svého vnitřního života, je svobodným a moderním, protože se prezentuje z vnitřního tvořivého původu dokazujícím činem. Ve zjevu převzatým zvenčí by mohlo vést jen postranný, v sobě uzavřený život.“ Toto slovo v souvislosti s událostmi o nichž zde je řeč, platí v největší míře. Jako hotově daná věc chápám právnícký útvar, existující nezávisle na působení lidí, který by měl být skutečnou Anthroposofickou společností, totiž podrobuje společnost dogmatu. Oproti tomu Rudolf Steiner ve formě meditativních maníci Základního kamene a Zásad dal společnosti svobodnostně-spiritualitu základ. Ani tyto mantry, ani Zásady totiž nechtějí být chápány jako něco hotového, nýbrž čistě popisují, co na základě poznání jednající svobodní lidé dělají. Životní formy takového společenství, také ty, které se týkají právní sféry, při takovém jednání vznikají jako bezprostřední výraz individuálně-společné utvářející mohoucnosti osvobozené jak od subjektivních, tak od dogmaticky předdaných nátlaků. Čistě formálně právní útvar, který má být společností Vánočního sněmu, je víc než zby tečným fikovým listem, který moderní křesťanské společenství - ani před platným právem (jak Riemerův posudek dokazuje) - nepotřebuje

Kdo by teď myslel, že z výše líčeného vyplývá, že se při dnešním počínání vedení společnosti také jedná o pouhé formální či společenskoprávní změny, jak tomu bylo 8. února 1925, ten by se však rozhodně mýlil. Těch podstatných rozdílů je několik (nemluvě přitom ani o závažných změnách stanov původně daných Rudolfem Steinerem). Tehdy nebyl totiž oficiálně vedením společnosti deklarován čistě formálně právní, od živého společenství lidí odloučený útvar skutečnou společností Vánočního sněmu, ve svobodném usilování vytvořený obsah společnosti deklarován pouhým „pocitovaným“ členstvím ve společnosti Vánočního sněmu.¹⁵⁾ Toto se ovšem dnes dělá hned vícenásobně.

15) Srovnej např. Paul Mackay, ve zpravodaji „Nachrichtenblatt“, č. 42/2002. str. 287: „Co teď zamýšlíme je, abychom se nejen v našem pocitování, ale také v právním smyslu nacházeli v jedné společnosti.“ Nebo (Nachrichtenblatt, č. 51-52/2002): Jelikož představenstvo u Goetheana předpokládá, že členové nechtějí být jen ideově, ale také právně členy Anthroposofické společnosti založené 28. prosince 1923. “ Také tady Paul Mackay dokumentuje, úplně v souladu s duchem posudku Furrer/Erdmenger, ono abstraktní chápání trojčlennosti sociálního organismu, které právní život není sto vidět v reálném živém vztahu mezi lidmi, nýbrž redukuje ho na právnícké formality. Reálný vztah mezi konkrétními lidmi pak šoupne do údajného duchovního článku, který má existovat úplně odloučeně od právního života o dodnes působící Anthroposofické společnosti se mluví tak, jako kdyby to byl čistě formálně-právní útvar, jehož členové jsou jeho členy na základě čistě formálně-právní příslušnosti, která nemá co dělat s tím, co považují za ideový obsah svého společenství. A také to, co je v této verzi „pravá společnost Vánočního sněmu“, je čistě formálně-právní útvar, který dokonce 78 let nepoškozeně přetrval, aniž by se jediný člen k němu hlásil. A teď ti, kteří se nechají podle odborného návodu vést zpátky do tohoto „pravého“ právního útvaru, pak mají být členy „pravé společnosti Vánočního sněmu“ nikoli snad tím, že by jí byli jako

společenství konkrétních lidí, nýbrž tím, že formálně-právní útvar, k němuž formálně-právně pak náleží, jí je.

Také zde lze poznat, jak mnozí, kteří chtějí být následníky Rudolfa Steinera, mu vpravdě jsou víc vzdáleni, než například platné právo. Ještě jednou si připomeňme větu, která se nachází v posudku Riemerovém: „Zájmy všech účastněných (členů atd.) a také dalších, kteří se spolkem vstupují do právních vztahů, vyžadují, aby spolek, který po určitou dobu jako takový vystupoval, zůstal i přes formální nedostatky při založení uznán jako způsobilý k právům a povinnostem.“ Tato věta, a ještě výrazněji snad v tomto posudku následující věty, jasně svědčí o tom, jak zdravý rozum je sto, bez toho že by házel jedno přes druhé, vnímat jak realitu právní, tak duchovní (to, co lidé myslí, vyslovují či pociťují) ve vzájemném prolínání se jako mezi reálnými lidmi se odehrávající živý proces. Jak zdravý rozum je bez problémů sto nestavět neúprosné formální právo cynickým způsobem nad to, co lidé projevují jako svou identitu, nad to, co vzniká jako právní skutečnost v živém vztahu mezi (celými) lidmi.

A dále tehdy, 8. února 1925, představenstvo jako reprezentaci duchovního impulzu, který má být základem společnosti, nechápalo, tak jak se to děje dnes, svou legitimaci na základě byrokratického man datu.¹⁷⁾ A nikdy dosud nebylo, tak jak se to děje dnes, dalekosáhlé počínání samého vedení a velké části společnosti založeno na popírání živého pokračování společenství Vánočního sněmu ve vlastní spolci nosti na základě čistě formálních právních konstrukcí.

17) Např. Paul Mackay ve správě o činnosti (Nachrichtenblatt č. 20/2003, s. 5): „Tím (zaktivováním předpokládaného formálně-právního útvaru, který má být pravou společností Vánočního sněmu, pozn.) společnost může navenek zastupovat, co se zde v Goetheanu děje.“ To přece už dělala vždy, ale teď se přitom zřejmě má moct odvolávat na to, že má mandát té „pravé spolčenosti“, má se tedy odvolávat na dogma.

Nebo: „Na tomto členském shromáždění chceme společně s členy právní útvar (Korperschaft) založený na Vánočním sněmu zaktivovat a udělat způsobilý k úkonům.“ („Zum Konstitutionsprozeß der Anthroposophischen Gesellschaft“, v Nachrichtenblatt č. 44/2002, str. 303). Anthroposofická společnost jako pokračování společnosti Vánočního sněmu přece byla vždy způsobilá k úkonům, ale protože společnost Vánočního sněmu není společenství lidí, nýbrž ten „správný právní útvar“, tak ten „jiný, falešný právní útvar“, kterému chyběla legitimace „správného právního útvaru“, musí nyní být zrušen a nahrazen tím „pravým právním útvarem“.

8. února 1925 se jednalo o sloučení na společenskoprávní úrovni při úplném pokračování jako ta společnost, která na Vánočním sněmu byla založena. Dnes vedení společnosti chce reálný spolek zrušit, nahradit ho formálně-právním útvarem, a členy „automaticky“ (oficiální znění) do něj převést. Navíc se přitom vytváří nová společnost, ze které jsou celé dějiny Anthroposofické společnosti, a tím veškeré dosavadní působení i těch nejvýznamnějších zastupitelů impulzu Vánočního sněmu, vyjmuty. Jedná se tedy o dehistorizování společnosti a o podrobení jejích základů byrokratickému zásahu, který ve svém protikladu ke spi rituálnímu životu, jenž se může rozvíjet jedině v živé kontinuitě, nemůže být dokonalejší. Že takový zásah nutně musí v karmě Anthroposofické společnosti vyvolat zmatení ze závažnými následky, o tom by si nesmí nikdo dělat žádné iluze.

Spis Herberta Wizenmanna má tedy (vedle své obecné aktuálnosti pro dnešní dobu vůbec) ohledně Anthroposofické společnosti očividně tu největší myslitelnou aktuálnost. Místo k uměle vytvořenému fantomu bez barvy a bez krve, se kterým je možno se sloučit pouhým formálním rozhodnutím na generálním shromáždění a jmenováním funkcionářů, nás vede k porozumění živému praobrazu Vánočního sněmu meditací pramyšlenky, která každého, kdo je ochotný naslouchat jejímu rozhodnému, avšak nikomu se nevnucujícímu projevu, učí nalézt předpoklady pro uskutečnění společnosti, jejímž centrem je živé středisko moderního duchovního školení a bádání, v sobě samém, předpoklady pro uskutečnění společnosti, kterou může nejen pociťovat, ale také objektivně vnímat jako reálně spojenou s tím, v čem nalézá svou vlastní identitu, kterou si může dát jedině on sám. Která nás učí porozumět individuální jedinečnosti lidí před námi a s námi působících, historickému vývoji ne fantómové, ale živé Anthroposofické společnosti, vývoji, který je tělesem postupně se inkarnující bytosti „Anthroposofie“. Porozumět povaze společného vědomí, které je předpokladem toho, aby ve svobodném společenství mohla žít opravdová duchovní substance, která v žádném sebepravějším formálně-právním útvaru žít nemůže. Která namísto dogmatického odvolávání se na Rudolfa Steinera či modlu v podobě „pravého právního útvaru“ a nezodpovědného kombinování a používání neporozuměných sdělení nás učí, vytvořit v nás ten druh vědomí, ve kterém si můžeme sdělení Rudolfa Steinera ve vlastním přehlížení ověřit, a který nás uschopní, věrným a snášenlivým usilováním spolubudovat na stavbě Rudolfem Steinerem započaté.

Pramyšlenka nám i dnes při naší plavbě temným mořem doby může být daleko svítící vůdčí hvězdou.